

การเลือกตั้งตุรกี 2023 กับชัยชนะของแอร์โดอันท่ามกลางวิกฤตของประเทศ

การเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งตุรกีประจำปี 2023 กับชัยชนะของเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน ในผู้นำที่ครองเก้าอี้ประธานาธิบดียาวนานที่สุดเป็นเวลา 20 ปี รวมถึงวาระการดำรงตำแหน่งอีก 5 ปี จึงทำให้สถิติแห่งหน้าอดีตประธานาธิบดี มุสตาฟา เคมาล อตาเติร์ก (Mustafa Kemal Atatürk) ผู้ก่อตั้งสาธารณรัฐตุรกีหลังจากระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของมุสตาฟาสิ้นสุดแค่เพียง 15 ปี โดยการเลือกตั้งครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งบนเวทีโลกโดยเฉพาะองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) และนโยบายการหาเสียงที่แสดงถึงความเป็นเผด็จการ โดยชาติตะวันตกให้ความสนใจอย่างยิ่งกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งนี้ของตุรกี

ประเทศตุรกี หรือสาธารณรัฐตุรกี (Republic of Turkey) ได้มีการเปลี่ยนชื่อเรียกประเทศใหม่คือ “ประเทศตุร์เคีย หรือสาธารณรัฐตุร์เคีย” (Republic of Türkiye) ซึ่งได้รับการรองรับจาก องค์การสหประชาชาติ (UN) เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2565 ตั้งอยู่บนคาบสมุทรบอลข่านทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปยุโรปและทางตะวันตกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย โดยตุรกีเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศ G20 และในด้านความมั่นคงตุรกียังเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) ซึ่งมีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะการตัดสินใจให้การยอมรับสวีเดนเข้าร่วมการเป็นสมาชิก ในด้านการเมืองการปกครองของตุรกีเป็นแบบระบบสาธารณรัฐ มีนโยบายที่แยกศาสนาออกจากการเมืองหรือ ‘รัฐฆราวาส (secular state) ปกครองแบบรัฐสภา (republican parliamentary democracy) ทำให้เป็นประเทศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศมุสลิมในตะวันออกกลางด้วยกัน

ในอดีตระบอบการปกครองของตุรกีมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล โดยประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งของสภาแห่งชาติ (Grand National Assembly) มีวาระ 7 ปี ส่วนนายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดี ต่อมาในปี 2560 มีการทำประชามติแก้ไขรัฐธรรมนูญ รัฐบาลขณะนั้น (ซึ่งก็คือรัฐบาลของผู้นำคนปัจจุบัน) แก้ไขให้ยกเลิตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เปลี่ยนให้ประธานาธิบดีเป็นหัวหน้ารัฐบาล หลังจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้งของตุรกีเปลี่ยนเป็นเลือกตั้งทั้งประธานาธิบดีและสมาชิกสภาวาระ 5 ปีเท่ากัน ซึ่งการเลือกตั้งจะจัดขึ้นก่อนที่รัฐบาลจะหมดวาระ โดยการเลือกตั้งในปี 2561 เป็นการเลือกตั้งสำหรับวาระปี 2562-2567 และส่วนการเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นการเลือกตั้งสำหรับวาระการดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2567-2572

การเลือกตั้งของตุรกี 2023

การเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งตุรกีประจำปี 2023 มีผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี 4 คน แต่หลัก ๆ จะเป็นการแข่งขันระหว่าง “พันธมิตรประชาชน” (People Alliance) กลุ่มพันธมิตรของพรรคฝ่ายรัฐบาลปัจจุบันที่เสนอชื่อ “เรเจป ไตยิป แอร์โดอัน” จากพรรค Justice and Development Party (AKP) เป็นผู้ชิงตำแหน่งประธานาธิบดีอีกสมัย กับฝั่ง “พันธมิตรแห่งชาติ” (Nation Alliance) กลุ่มพันธมิตรของพรรคฝ่ายค้าน 6 พรรค ซึ่งเสนอชื่อ “เคมัล คิลิดคาโรกลู” (Kemal Kilicdaroglu) ผู้นำฝ่ายค้านปัจจุบัน จากพรรค Republican People’s Party (CHP) เป็นผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี โดยนโยบายหาเสียงหลักในการเลือกตั้งครั้งนี้ของพรรคส่วนใหญ่ คือ การฟื้นฟูประเทศ จากเหตุการณ์แผ่นดินไหวเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา รวมถึงด้านเศรษฐกิจเพราะค่าครองชีพในประเทศสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

โดยการเลือกตั้งได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ซึ่งมีผลคะแนนที่สูสีกันโดยไม่เป็นเอกฉันท์และไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของระบบการเลือกตั้ง สืบเนื่องจากระบบการเลือกตั้งของตุรกีได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส ซึ่งมีเงื่อนไขสำคัญ คือหากผู้สมัครไม่ได้รับการโหวตเกิน 50% ผู้ที่มีคะแนนสูงสุด 2 อันดับแรกต้องลงแข่งขันในรอบสองเพื่อหาฉันทามติเป็นอันสิ้นสุด จึงทำให้ตุรกีต้องลงคะแนนเสียงอีกครั้งในวันอาทิตย์ที่ 28 พฤษภาคม ซึ่งมีผลคะแนนชี้ขาดออกมา โดยเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน ได้รับผลคะแนนการโหวตที่ 52.1% และเคมัล คิลิดคาโรกลู ได้รับผลคะแนนการโหวตที่ 47.9% ทำให้เรเจป ไตยิป แอร์โดอัน ได้เป็นประธานาธิบดีอีกสมัย

บทบาททางการเมืองของเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน

แอร์โดอันเริ่มเส้นทางการเมืองด้วยบทบาทนายกรัฐมนตรีแห่งอิสตันบูลในปี 2537 และถูกดำเนินคดีในฐานยุยงให้เกิดความเกลียดชังชาติ จำคุก 4 เดือนและถูกห้ามเล่นการเมือง แต่แอร์โดอันสามารถกลับมาได้อีกครั้งในนามของผู้ก่อตั้งพรรคยุติธรรมและการพัฒนา (Justice and Development หรือ AKP) ซึ่งเป็นอนุรักษนิยมสายกลาง และนำพรรคชนะการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2545, 2550 และ 2554 จึงทำให้กลายเป็นนายกรัฐมนตรี 3 สมัย โดยในช่วงระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแอร์โดอันได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลที่เขาสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ จนทำให้ประชาชนนับล้านคนหลุดพ้นจากความยากจน รวมไปถึงการริเริ่มพัฒนาระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค

ต่อมาในปี 2557 แอร์โดอันก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งประธานาธิบดี และมีการบริหารประเทศแบบเผด็จการมากขึ้น โดยสั่งยกเลิกการห้ามผู้ใส่ฮิญาบในสาธารณะ ซึ่งเป็นการละเมิดหลักการสำคัญของประเทศ รัฐต้องวางตัวเป็นกลางต่อศาสนา ในฐานะ ‘รัฐฆราวาส’ (Secular State) อีกทั้งเลือกปฏิบัติและกีดกันศาสนาอื่น ๆ โดยกำหนดให้ศาสนาอิสลามมาเป็นวิชาบังคับ และเปลี่ยน ‘ฮาเกียโซเฟีย’ (Hagia Sophia) โบสถ์อันเก่าแก่กว่า 1,500 ปี ของชาวคริสต์ให้กลายเป็นสุเหร่า

อย่างไรก็ตาม แอร์โดอันได้รับความนิยมมากจากกลุ่มอนุรักษนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันตุรกีให้กลายเป็นชาติมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลาง ผ่านการดำเนินนโยบายต่างประเทศอันแข็งกร้าว ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงทางทหารในประเทศต่างๆ ได้แก่ อาเซอร์ไบจาน อิรัก ลิเบีย และซีเรีย รวมถึงการจัดหาโดรนให้กับพันธมิตร เช่น เอิโอเปียและยูเครน นอกจากนี้แอร์โดอันยังแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวต่อชาติตะวันตก อาทิ การประกาศว่าตุรกีสามารถอยู่ได้โดยปราศจากสหภาพยุโรป (European Union: EU) หรือการแข็งข้อใส่ชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ด้วยการไม่ยอมรับอำนาจเอกอัครราชทูตจอห์น บาสส์ (John Bass) เพราะสหรัฐฐานะบิวีซ่าของแอร์โดอัน การกระทำดังกล่าวของเขาได้สร้างระบอบการต่อต้านชาติตะวันตกร่วมกัน ที่ไม่ได้ยุติแค่ในประเทศ แต่ยังรวมถึงชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง สืบเนื่องจากประวัติศาสตร์ของตะวันออกกลางจากระบบอาณานิคมของชาติตะวันตก จึงทำให้แอร์โดอันได้รับการสนับสนุนจากต่างชาติด้วย ถึงแม้ว่าจะมีผลงานที่แสดงถึงความเป็นเผด็จการแอร์โดอันก็ยังสร้างผลงานที่พัฒนาให้ตุรกีก้าวสู่ความทันสมัย เช่น การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ หรือ เครซี่โปรเจกต์ แต่อย่างไรก็ตามตุรกีก็ได้ยื่นเสนอเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (อียู) แต่ก็ไม่ได้รับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิก

บทวิเคราะห์

จากผลการเลือกตั้งของตุรกีทำให้แอร์โดอัน ได้รับชัยชนะและก้าวขึ้นเป็นประธานาธิบดีที่มีอำนาจบริหารเกือบ 3 ทศวรรษ แต่กลับสะท้อนให้เห็นภาพคะแนนความนิยมของประชาชนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากผลคะแนนที่ออกมาไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคะแนนความนิยมในตัวของแอร์โดอันเริ่มลดน้อยลง เพราะภาพลักษณ์ในช่วงการหาเสียงได้แสดงถึงความเป็นหัวตรงข้ามกับฝ่ายค้านที่แสดงออกถึงความเห็นประชาธิปไตย แต่แอร์โดอันกลับแสดงออกถึงความเห็นเผด็จการ และนโยบายที่แสดงถึงความเห็นอนุรักษนิยม อาทิ การโจมตีฝ่ายต่อต้านและชุมชน LGBTQIA+ โดยประณามว่า นโยบายสนับสนุนความหลากหลายทางเพศของเคมัล คิลิดคาโรกลู (ฝ่ายค้าน) เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับแนวคิดของพรรคเขาในเรื่องสถาบันครอบครัว นอกจากนี้อาจเป็นผลพวงจากผลงานที่ผ่านในการรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ และบทบาทการวางตัวกับประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะรัสเซียเนื่องจากที่ผ่านมารัสเซียได้ให้การช่วยเหลือตุรกี โดยเลื่อนการชำระเงินค่านำเข้าพลังงานมูลค่า 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้กับตุรกีเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งทำให้ตุรกีเริ่มเอนเอียงไปหารัสเซียมากขึ้น และรวมไปถึงการปฏิเสธที่จะดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซีย โดยทำที่ตั้งกล่าวได้สร้างความไม่พอใจจากประเทศตะวันตกเป็นอย่างมาก

จึงเป็นที่น่าจับตามองว่าทิศทางในอนาคตของตุรกีท่ามกลางการแข่งขันของชาติมหาอำนาจจะเป็นอย่างไรภายใต้อำนาจการปกครองของแอร์โดอัน เพราะตุรกีเป็นหนึ่งในประเทศที่มีบทบาทสำคัญบนเวทีโลกอย่างการเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) ซึ่งจะต้องดำเนินการต่อจากที่ผ่านมาในการพิจารณาและตอบรับการเข้าร่วมพันธมิตรนาโตของสวีเดน เนื่องจากตุรกียังไม่ตกลงให้สวีเดนเข้าร่วมนาโต โดยให้เหตุผลถึงประเด็นของความมั่นคงและการก่อการร้าย ที่อ้างว่าสวีเดนนั้นให้การสนับสนุนกลุ่มเติร์ก (พรรคแรงงานเคอร์ดิสถาน) ซึ่งเป็นกลุ่มฝ่ายซ้ายสุดโต่ง อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าวนี้ชาติตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐให้ความสนใจและพยายามผลักดันให้ตุรกียอมรับสวีเดนเข้าเป็นสมาชิก ด้วยเหตุผลสำคัญต่อประโยชน์ทางด้านภูมิศาสตร์โดยหากสวีเดนได้เข้าร่วมนาโตแล้วนั้นจะทำให้อำนาจของนาโตในแถบบริเวณทะเลบอลติกเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นของประเทศตุรกีท่ามกลางการแข่งขันของชาติมหาอำนาจ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาให้กับประเทศไทย ในการรักษาดุลอำนาจระหว่างต่อชาติมหาอำนาจ และการกำหนดนโยบายเพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยจะต้องติดตามสถานการณ์และทิศทางทางการเมืองของตุรกีเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนรองรับในประเด็นต่างๆ ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ตุรกี อาทิ (๑) ประเด็นกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ที่อ้างกับทางไทยว่าเป็นชาวตุรกีเพื่อหลีกเลี่ยงกันถูกส่งตัวกลับจีน ซึ่งประเทศไทยจะต้องหาทางออกในประเด็นดังกล่าวโดยเฉพาะด้านมนุษยธรรมอย่างรอบครอบ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งต่อตุรกีและจีนอีกด้วย (๒) ประเด็นทางค้าตุรกียังเป็นพื้นที่ส่งออกที่สำคัญของไทยโดยเฉพาะสินค้าฮาลาลที่จะเป็นประตูสู่สหภาพยุโรป เป็นต้น

ที่มา :

- <https://thefirstmomentum.co/analysis-final-turkey-election-2023/> - <https://thefirstmomentum.co/analysis-turkey-election-2023-part-i/> - <https://thestandard.co/keep-an-eye-on-turkeys-future/> - <https://www.thansettakij.com/world/566608> - <https://www.prachachat.net/world-news/news-1290904> - <https://www.nationtv.tv/news/foreign/378900860>